

A könyvtárközi kölcsönzési hálózat fejlesztése

Az összekapcsolt hálózat két éven belül épül fel, az egyetemi könyvtári hálózatból, a Francia Nemzeti Könyvtárból, és néhány nagy közkönyvtárból fog állni. Az együttműködő intézmények katalógusai együttvéve 14 millió állományi rekordot fognak tartalmazni.

A Francia Közös Katalógus (*Catalogue Collectif de France = CCFR*)

A Francia Nemzeti Könyvtár (Bibliothèque Nationale de France = BNF) e projektje 2000 első félévétől egységes hozzáférést nyújt

- a BNF saját információs rendszeréhez (7 millió rekord),
- az egyetemi dokumentációs rendszerhez (4,5 millió rekord),
- kb. 50 közkönyvtár retrospektív konvertálással épített katalógusához (kb. 2,5 millió rekord).

A katalógusok Z39.50 szerveren vannak, funkcióik és szolgáltatásaik megegyeznek a CCFR-rel. A rendszerben könyvtárközi kölcsönzés is lesz: az olvasó valamennyi katalógusban kereshet, és saját könyvtárán keresztül továbbíthatja majd könyvtárközi kölcsönzési igényét. A CCFR-hez kapcsolódik a francia könyvtárakról részletes információkat tartalmazó adatbázis is.

Az egyetemi dokumentációs rendszer

Ez a 110 könyvtárat összefogó rendszer 2001-től működik. A projekt irányítására a holland PICA szervezetet választották. A könyvtárak egyetlen katalógushoz fognak csatlakozni, amely integrált eszközei révén megoldja a jelenlegi problémákat.

A rendszer szolgáltatásai:

- a katalógus használata, amely monográfiák, sorozatok, disszertációk, térképek, audiovizuális dokumentumok stb. bibliográfiai leírását és állományadatait (4,5 millió rekord) fogja tartalmazni;
- dokumentumrendelés, amely a katalógusban való keresés végén közvetlenül feladható;
- elektronikus dokumentumok online lekérése a Webdoc modulon keresztül;
- osztott katalogizálás, a rekordok letöltése a helyi könyvtárak katalógusaiba;
- hozzáférés a CCFR-en keresztül az összes francia dokumentumforráshoz.

Kapcsolódó honlapok:

<http://www.sup.acd.education.fr/bib/>

<http://www.abes.fr>

<http://www.inist.fr>

/MENIL, Céline: Interlibrary lending in France: the situation today. = *Interlending & Document Supply*, 27. köt. 4. sz. 1999. p. 166–169./

(Góth László)

Elektronikus dokumentumellátó rendszer Szlovákiában (JASON-SK)

A NSZK Oktatási és Tudományos, Kutatási és Technológiai Minisztériuma támogatta a német és közép-kelet-európai tudományos könyvtárak együttműködését célzó, 1996 és 1999 között végrehajtott programot. Ennek keretében valósították meg – egyebek között – a pozsonyi Egyetemi Könyvtár, a kassai Műszaki Egyetemi Könyvtár és a bielefeldi Egyetemi Könyvtár részvételével az Észak-Rajna-Vesztfáliában már 1995 óta sikeresen működő, elektronikus folyóiratcikk-szolgáltató rendszer átültetését.

Első lépésként összekötötték a bielefeldi Egyetemi Könyvtár és a pozsonyi Szlovák Műszaki Könyvtár hálózatát. Így 1995 végétől kezdve a szlovák használók is hozzáférhettek a JASON-NRW szolgáltatásaihoz, a kért cikkeket e-mailen küldték

meg. A továbbiakban a pozsonyi és kassai Egyetemi Könyvtárban és a kassai Műszaki Egyetemi Könyvtárban is megteremtették a közvetlen megrendelés feltételeit.

Mindezzel alapot képeztek a továbblépéshez. Közben a JASON-t áttették a webre, s ezt a technológiai fejlesztést a szlovák implementáció is követte. Pozsonyban és Kassán két szervert állítottak fel a lelőhelyek adatbankjával és a megrendelési modullal. Mindkét szervert Bielefeldben konfiguráltak, majd Szlovákiába szállították. A technológia ugyanaz, mint a JASON-WWW-nél: weborientált, UNIX szerver (szerverre felfejlesztett SUN ultra 1 munkaállomás), SUN/Solaris operációs rendszer, az állományadatok BRS/Search adatbázisban.

A JASON-WWW átvétele garantálta a korszerű technológiát, s jelentős fejlesztési és karbantartási költségmegtakarítást eredményezett. A rendelési szoftvert nyelvtől függetlenné fejlesztették, így lehetővé vált a használói felület szlovákra fordítása. Egyben a JASON-rendszert kiegészítették két szlovák adatbázissal: külföldi folyóiratok a szlovák könyvtárakban és szlovák folyóiratcikkek. A projekt részét képezte 65 folyóirat előfizetése 16 000 DEM értékben Pozsony, s 28-é 24 000 DEM értékben Kassa számára. (A szlovák könyvtárak anyagi helyzete azonban kérdésessé teszi a projekt lejárta után az előfizetés folytatását.)

A szlovákiai JASON-rendszert 1997 végén, német és szlovák szervezetek által támogatott szeminárium keretében adták át, s hamarosan megkezdte rutinszerű működését. A projekt költségvetéséből megszerezték a British Librarytől a JADE (Journal Articles Database) licencét Szlovákia számára. A JASON/JADE integrált rendszert az Egyetemi Könyvtár munkatársai Bielefeldben implementálták, s 1999 márciusában Pozsonyban a használók rendelkezésére bocsátották. (A JADE 1999 novemberétől már 9,3 millió állományadatot tartalmaz.) A rendszer csak könyvtáraktól fogad el megrendeléseket. A rendelési jogot a pozsonyi Egyetemi Könyvtártól azok a könyvtárak kaphatják meg ingyenesen, amelyek együttműködési szerződést kötnek a JASON-SK-val. (Ebben egyebek között az szerepel, hogy kötelesek statisztikai adatokat szolgáltatni, s maguk sem szednek térítési díjat.)

A szlovák és az észak-rajna-vesztfáliai JASON adatbázist egy ún. concatenated search (összeláncolt keresés) köti össze; így a használó észre sem veszi, mikor lép át egyikből a másikba. A

szlovák használónak tehát további 125 000 folyóirat áll rendelkezésére; a megrendeléseket a bielefeldi Egyetemi Könyvtár bonyolítja le.

A szlovák könyvtárak rendkívül hasznosnak ítélik a saját JASON-rendszer felépítését részint azért, mert segítségével a meglévő folyóirat-állományokat sokkal hatékonyabban használhatják (mielőtt még a külföldi dokumentumellátó szolgáltatásokhoz fordulnának), részint mert a felsőoktatás szakirodalmi ellátása javul, s az előfizetési költségeket csökkenthetik.

A pozsonyi Egyetemi Könyvtár azt tervezi, hogy további könyvtárakat von be mint aktív szolgáltató partnereket (ehhez a könyvtárakat MEDEA állomásokkal kell felszerelni), s a JADE licencköltségeit Szlovákia számára lehetőleg saját forrásokból fedezi. A JASON-SK megvalósítása példamutató lehet más, hasonló projektek számára a középkelet-európai államokban.

Néhány adat a JASON-SK használatáról:

1998: 2534 megrendelés; ebből teljesítve 1574 (16 418 oldal), 198 negatív válasz, 762 nem teljesített kérés);

1999: 9892 megrendelés; ebből teljesítve 9105 (83 019 oldal), 424 negatív válasz, 337 nem teljesített kérés.

ANDROVIC, Alojz–KOEPEL, Bettina: Der Aufbau eines elektronischen Dokumentlieferdienstes für die Bibliotheken der Slowakischen Republik (JASON-SK). Ein kooperationsprojekt in Zusammenarbeit der Universitätsbibliotheken Bratislava, Kosice und Bielefeld. = Bibliotheksdienst, 34. köt. 2. sz. 2000. p. 228–233./

(Papp István)

Az internet szervezése: a probléma „magja”

Már 1994-ben felmerült, hogy az interneten megjelenő hatalmas mennyiségű információ visszakeresését valamilyen egyezményes szemantikával kellene támogatni. A következő évben az OCLC támogatásával 52 könyvtáros, levéltáros és tudós jött össze, hogy megállapítsa, milyen leíró elemekre van szükség az internetes „dokumentumok” jellemzésére. Munkájuk eredménye az ún. *Dublin Core Metadata Element Set*. A könyvtárosok szakmájuk jellegénél és a metaadatokkal végzett munka során szerzett tapasztalataik révén – nemzetközi összefogással – jelentős szerepet játsz-

hatnak az internetes információk szervezésében. Erre nagy szükség van, mert az interneten felmérhetetlen mennyiségű információ van, közülük számos csak elektronikus formában. A világhálón elérhető keresőprogramok viszont nem kellően kifinomultak, ezért a keresési eredmények rendkívül redundánsak. Miért ne lehetne a hagyományos könyvtári eszközöket használni a rendezésre? Ennek szellemében az OCLC kidolgozta a *Cataloging Internet Resources: A Manual and Practical Guide* (www.purl.org/oclc/cataloging-internet) című segédletet. A MARC tételek túlzottan munkaigénye-